

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ  
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ**

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Декан факультету соціології та  
управління

\_\_\_\_\_ Т.Ф. Бірюкова  
(підпис)  
« \_\_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2024

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ВИБІРКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ  
РОБОЧА ПРОГРАМА**

підготовки бакалаврів

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти

спеціальності 054 «Соціологія»

освітньо-професійна програма «Соціологія», «Соціологія медіації та кримінології»

**Укладач: Сорокіна Олександра Сергіївна, к.філос.н., доцент кафедри соціології**

Обговорено та ухвалено  
на засіданні кафедри соціології

Протокол № \_\_ від “ ” \_\_\_\_\_ 2023 р.  
Завідувач кафедри соціології

\_\_\_\_\_  
(підпис)

В.О. Скворець

Ухвалено науково-методичною радою  
факультету соціології та управління

Протокол № \_\_ від “ ” \_\_\_\_\_ 2023 р.  
Голова науково-методичної ради

факультету соціології та управління

\_\_\_\_\_  
(підпис) Н.В. Горло

Погоджено  
Гарант освітньо-професійної програми

\_\_\_\_\_

Ю.О. Приймак

Погоджено  
Гарант освітньо-професійної програми

\_\_\_\_\_

М.А. Лепський

2024 рік

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
		Цикл професійної та практичної підготовки	
Розділів – 2	Спеціальність 054 – «Соціологія»	<b>Рік підготовки:</b>	
Загальна кількість годин - 90		Освітньо-професійна програма – «Соціологія»	2-й
	<b>Лекції</b>		
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: 3 год	Рівень вищої освіти: <b>бакалаврський</b>	12 год.	4 год.
		<b>Практичні</b>	
		24 год.	8 год.
		<b>Самостійна робота</b>	
		54 год.	78 год.
		<b>Вид контролю:</b> екзамен	

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

**Мета** викладання навчальної дисципліни «Організація та методи вибіркового дослідження» – опанування студентами логіки програмування вибіркового дослідження, елементами вибірки та моделями їх реалізації.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Організація та методи вибіркового дослідження» є: освоєння специфіки формування вибіркової сукупності соціологічних досліджень; оволодіння основними етапами розробки різних варіантів моделей вибірки; вдосконалення навички роботи зі статистичними даними; опанування стратегії підрахунку похибки вибірки; оволодіння навичками роботи з вторинними даними соціологічних досліджень з огляду на репрезентативність вибірки; відпрацювання технології організації вибірових конкретних соціологічних досліджень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

**знати :**

- понятійно-категоріальну базу дисципліни «Організація та методи вибіркового дослідження»;
- специфіку формування вибірових сукупностей;
- типи та види вибірових сукупностей;
- технологію проведення вибіркового соціологічного дослідження;
- логіку програмування соціологічних досліджень;

**вміти :**

- розробляти програму, модель вибірки, робочий план, інструментарій конкретного соціологічного дослідження;
- мати навички системного аналізу соціальних проблем і явищ, зокрема щодо проектування простих соціальних організмів;
- розробляти моделі вибіркової сукупності, що репрезентують генеральну сукупність;
- визначати адекватний досліджуваній проблемі дизайн вибіркової сукупності;
- підраховувати похибку вибірки;
- оцінювати репрезентативність вибіркової сукупності;
- обґрунтовувати вибір методик діагностики протікання процесу соціалізації.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **результатів навчання (компетентностей)**:

- 1) здатність формувати репрезентативні вибіркові сукупності у відповідності до завдань дослідження;
- 2) здатність формувати нерепрезентативні вибіркові сукупності у відповідності до завдань дослідження;
- 3) визначати обсяг вибіркової сукупності;
- 4) складати кошторис вибіркового дослідження;
- 5) складати графік проведення вибіркового дослідження, інструкції інтерв'юера, визначати маршрути та ресурси, необхідні для проведення дослідження;
- б) коректно інтерпретувати отримані дані та формувати на їх основі рекомендації та будувати прогнози.

**Міждисциплінарні зв'язки.** Дисципліна «Організація та методи вибіркового дослідження» є невід'ємною частиною комплексної підготовки фахівців зі спеціальності «Соціологія», яка базується на сформованих навичках створення організаційних та методологічних документів дослідження, що закладені в темах «Методологічна та процедурна частки програми соціологічного дослідження», «Вибірковий метод дослідження», «Інформаційні потреби. Програма дослідження. Генеральна сукупність та вибірка» курсу «Програмування соціологічних досліджень». Розширення професійних знань та навичок у курсі «Організація та методи вибіркового дослідження» передбачає попереднє засвоєння знань тем «Якісні та кількісні методи соціологічного аналізу», «Збір соціологічних даних», що передбачено в курсі «Методи збору соціологічної інформації», розрахунок моделей вибіркової сукупності та організації роботи інтерв'юерської мережі. Вміння вказати моделі вибірки в результатах соціологічного дослідження в звітах, матеріалах для публікації в ЗМІ.

### 3. Програма навчальної дисципліни

#### *Розділ 1. Місце і роль вибірки в контексті програмування соціологічного дослідження*

### *Тема 1. Етапи проведення соціологічного дослідження*

Інформаційні потреби дослідження. Теоретична основа та емпірична база соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження. Методологічний та методичний розділи програми. Інструментарій дослідження. Взаємозв'язок завдань, гіпотез та інструментарію соціологічного дослідження. Перевірка завдань соціологічного дослідження щодо можливості їх реалізації. Можливості та обмеження роботи з гіпотезами дослідження. Перевірка статистичних гіпотез. Об'єкт соціологічного дослідження та можливості визначення генеральної сукупності. Стратегії роботи соціолога із генеральною сукупністю, що не може бути жорстко визначена. Дизайн якісного та кількісного дослідження. Відмінності стратегії побудови гіпотез якісного та кількісного соціологічного дослідження. Завдання якісного соціологічного дослідження. Відмінності у формуванні вибіркової сукупності якісного методу дослідження.

### *Тема 2. Генеральна та вибіркова сукупності*

Поняття популяції. Ценз у соціологічному дослідженні. Поняття генеральної сукупності. Джерела інформації про генеральну сукупність. Характеристики джерел інформації про генеральну сукупність. Типи зв'язку в аналізі. Основні ознаки генеральної сукупності. Однорідність генеральної сукупності. Системність генеральної сукупності. Обмеження генеральної сукупності. Генеральна чи вибіркова сукупність/ Стратегії визначення генеральної сукупності дослідження. Переваги та обмеження суцільного дослідження. Переваги та обмеження вибіркового дослідження. Вплив моделі вибірки на формування графіку та кошторису дослідження. Загальна вартість дослідження.

Загальні принципи та стратегії відбору респондентів у дослідженні. Обсяг вибірки. Обчислення обсягу вибірки. Концепція Н. Паніної щодо обчислення обсягу вибіркової сукупності. Довірчий інтервал. Розрахунок обсягу вибірки. Скільки відсотків генеральної сукупності варто опитувати? Обґрунтування залежності точності репрезентативного дослідження від абсолютної кількості опитуваних. Математична основа вибіркового методу – «закон великих чисел». Вибіркова сукупність як зменшена модель генеральної сукупності. Математична основа вибіркового методу. Статистичні відхилення. Таблиці статистичних відхилень розроблені Е. Ноель Нойман. Поняття простого та подвійного стандартних відхилень. Рівень значущості. Робота з таблицями статистичних відхилень з рівнем значущості 68,269% та 95,45%. Частота ознаки в генеральній сукупності.

### *Тема 3. Соціально-демографічні ознаки та репрезентивність*

Поняття «репрезентивності» у вибіркового дослідженні. Репрезентація віку респондентів. Репрезентація рівня освіти респондентів. Репрезентація

місця проживання респондентів. Оцінка параметрів генеральної сукупності по вибірковим даним. Якість оцінок. Інтервальне оцінювання. Забезпечення репрезентативності вибіркової сукупності. Класифікація і характер помилок репрезентативності. Репрезентативна та нерепрезентативна квотна вибірка. Критерій рівня можливості для кожного потрапити у вибірку сукупність. Ефективність репрезентативних вибірок.

Поняття «похибка вибірки». Систематичні помилки вибірки. Характеристики та класифікація систематичних помилок вибірки. Обчислення похибки вибірки. Вибірка з логічними помилками.

Проблема кореляції між ознаками, що вивчаються, та ознаками на базі яких формується вибірка. Обмеження для узагальнення. Логічні обмеження для узагальнення даних соціологічного дослідження. Джерела зсуву вибірки. Недосяжність респондентів. Дослідницькі стратегії роботи з важкодоступними респондентами. Досвід проведення включених спостережень в праці «Уйти, чтобы остаться».

#### *Тема 4. Вторинний аналіз соціологічних даних*

Джерела вторинного аналізу соціологічних даних: коли дані вже зібрані. Масиви даних для вторинного аналізу. Доступність масивів даних вторинного аналізу. Платформа міжнародного соціологічного дослідження «World values survey» для вторинного аналізу даних. Знайомство зі схемою побудови вибіркового дослідження World values survey. Місце країн Європи та СНГ у вибірковій сукупності дослідження World values survey. Можливості та обмеження порівняльного аналізу даних міжнародного дослідження. Онлайн-аналіз даних: переваги візуального представлення даних соціологічного дослідження. Платформа європейського соціологічного дослідження «European social survey». Знайомство зі схемою побудови вибіркового дослідження European social survey. Включення України до проекту European social survey. Можливості порівняльного аналізу даних European social survey в Україні та Європі. Оцінка надійності вторинних даних. Оцінка репрезентативності даних вторинного дослідження. Перевзвішування масиву відповідно до завдань соціологічного дослідження. Стратегії «ремонт» вибірки соціологічного дослідження.

## **Розділ 2. Типи та види вибірок соціологічного дослідження**

### *Тема 5. Класичні шляхи формування вибірки. Ймовірнісна та цілеспрямована вибірка*

Залежність типу вибірки від мети дослідження. Завдання соціологічного дослідження та можливості їх виконання за умов обраної вибіркової сукупності. Особливості обміну вибірки. Принципи формування вибіркової сукупності. Ймовірнісна та цілеспрямована вибірки як два класичні шляхи формування вибіркової сукупності. Умови використання ймовірнісної вибірки. Обмеження використання ймовірнісної вибірки: коли випадковий відбір за

списками є неможливим. Цілеспрямована вибірка, що дає можливість працювати з надзвичайно великими обсягами генеральної сукупності. Обмеження цілеспрямованого відбору: коли опитуються зайві люди. Можливість забезпечення вибірковою стратегією потрапляння кожного представника групи населення, думки або поведінка яких досліджується, на рівних з іншими можливість потрапити у вибірку. Умови якості вибірки.

#### *Тема 6. Простий ймовірнісний відбір*

Загальна характеристика ймовірнісного відбору в організації соціологічного дослідження. Спільне та відмінне ймовірнісного та цілеспрямованого відбору. Основні типи ймовірнісної вибірки за Г. Келлерером: проста, стратифікована, територіальна, багатоступенева. Алгоритм побудови простої ймовірнісної вибірки. Переваги та обмеження простої ймовірнісної стратегії побудови вибіркової сукупності. Кола завдань, що можуть бути вирішені завдяки простої ймовірнісної вибірки. Застосування таблиць ймовірнісного відбору. Електронні схеми ймовірнісного відбору. Проста систематична вибірка. Послідовна нумерація об'єктів спостереження як умова використання систематичної вибірки. «Спосіб кінцевих цифр» як стратегія формування систематичної вибірки. Відбір по літерам, датам народження як стратегії ймовірнісного відбору, що забезпечують наближення до ймовірнісної вибірки. Випадкові помилки спостереження. Стратифікована ймовірнісна вибірка. Неоднорідність (не гомогенність) генеральної сукупності як передумова вибору стратифікованої ймовірнісної вибірки. Основні позначення для стратифікованого відбору. Принципи стратифікації неоднорідної генеральної сукупності.

Територіальний тип ймовірнісної вибірки. Стратегія побудови територіальної вибірки. Коли дані територіального розташування об'єктів генеральної сукупності відсутні або ж присутні частково. Урахування міграційних потоків як одна із важливих переваг територіальної ймовірнісної вибірки. Списки та картотеки для територіального відбору. Інструкції до роботи із картотекою територіальних спільнот. Відбір респондентів для територіальної ймовірнісної вибірки. Багатоступенева ймовірнісна вибірка. Розрахунок багатоступеневої ймовірнісної вибірки. Два основні етапи формування багатоступеневої ймовірнісної вибірки: відбір необхідних «гнізд» із всієї генеральної сукупності за допомогою систематичної випадковості та відбір всередині відібраних «гнізд» із застосуванням принципу простої вибірки.

#### *Тема 7. Кластерна вибірка*

Поняття кластеру в соціологічному дослідженні. Гніздовий відбір. Принципи формування кластерної вибірки. Районування та його вплив на якість емпіричного дослідження. Формування кластерної вибірки на прикладі шкіл м. Запоріжжя. Одноступенева та багатоступенева кластерна вибірка. Стратегія реалізації одноступеневої кластерної вибірки. Завдання соціологічного дослідження та можливість їх реалізації із одноступеневою та багатоступеневою кластерною вибіркою. Порівняльний аналіз кластерної та

ймовірнісної вибірки. Переваги та обмеження кластерної вибірки у соціологічному дослідженні. Формування одноступеневої вибірки. Принципи розрахунку. Моделі розрахунку. Формування багатоступеневої вибірки. Принципи розрахунку. Моделі розрахунку.

#### *Тема 8. Ймовірнісний відбір. Цілеспрямована вибірка*

Ймовірнісний та ймовірнісний відбір в логіці проведення соціологічного дослідження. Порівняльний аналіз ймовірнісного та не ймовірнісного підходу. Зручна вибірка: чи вважати її науковою стратегією відбору. Переваги та недоліки зручної вибірки. Квотна вибірка в стратегії соціологічного дослідження. Репрезентативна та не репрезентативна квотна вибірка. Коли відбір квот не є репрезентативним. Дійсне завдання квот – підготувати інтерв'юєра до випадкового відбору. Ступінь складності квоти як запорука ефективного проведення опитування. Рівна можливість для кожного – як одна з основних вимог відбору респондентів. Відмові від пошуку «компетентних» респондентів. Принципи розрахунку квотної вибірки. Вибір праматерів квоти для забезпечення репрезентативності вибірки. Ймовірнісна та квотована вибірка: за та проти. Порівняльний аналіз результатів соціологічних досліджень за квотованою та ймовірнісною вибіркою. Процедура проведення соціологічного опитування за квотованою вибіркою. Чи залишається інтерв'юєр на перших поверхах Переваги та недоліки довільного відбору респондентів інтерв'юєрами. Основні умови застосування методу квот за Е. Ноель. Використання статистики для розрахунку вибірки. Розрахунок квот. Формування маршрутів та розробка інструкцій інтерв'юєрів.

#### *Тема 9. Інші види та типи вибірок соціологічного дослідження*

Узагальнений аналіз класичних підходів до формування вибіркової сукупності соціологічного дослідження. Коли класики недостатньо: нетрадиційні методи формування вибірки соціологічного дослідження. Переваги нетрадиційних видів вибірки: розширення кола завдань. Можливості емпіричної перевірки якості формування вибіркової сукупності нетрадиційними методами. Вибірка методом «снігової кулі». Відсутність будь-якої картотечної фіксації об'єктів соціологічного дослідження як основна з умов вибору методу «снігової кулі» у формуванні вибіркової сукупності. Пошук початку «ланцюга» за допомогою ймовірнісного відбору як одна з основних вимог до формування вибірки методом «снігової кулі». Панельні дослідження. Панель як група осіб, яких опитують декілька разів з певним інтервалом. Панельні соціологічні дослідження як найбільш ефективна методика виявлення причин певних дій за умов відповідних змін. Два основні обмеження панельного методу: смертність та викривлення вибіркової сукупності. «Ефект панелі»: причини виникнення та стратегії подолання.

#### 4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі			ІЗ.	усього	у тому числі			ІЗ.
		л	Сем.	сам. роб.			л	Сем	сам. роб.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
<b>Розділ 1. Методологічні засади розробки вибірки для соціологічного дослідження</b>										
Тема 1. Особливості вибіркового дослідження	10	2	2	6		12	2	2	8	
Тема 2. Загальні вимоги до вибірки в ескізі	8		2	6		12	2	2	8	
Тема 3. Типи та види вибіркових сукупностей	10	2	2	6		10		2	8	
Тема 4. Генеральна та вибіркова сукупність.	10	2	2	6		11		2	9	
Разом за розділом 1	38	6	8	24		45	4	8	33	
<b>Розділ 2. Методичні засади формування моделей вибіркової сукупності у прикладному дослідженні</b>										
Тема 5. Обґрунтування вибіркової сукупності та методів дослідження	8		2	6		9			9	
Тема 6. Репрезентативність вибірки	10	2	2	6		9			9	
Тема 7. Випадкові та систематичні помилки репрезентативності	10		4	6		9			9	
Тема 8. Оцінювання випадкової помилки	10		4	6		9			9	
Тема 9. Квотна вибірка	14	4	4	6		9			9	
Разом за розділом 2	52	6	16	30		45	0		45	
<b>Усього годин</b>	90	12	24	54		90	4		45	

#### 5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Тема 1. Особливості вибіркового дослідження	2	2
2	Тема 3. Типи та види вибіркових сукупностей	2	2



3	Тема 4. Генеральна та вибіркова сукупність	2	
4	Тема 6. Репрезентативність вибірки	2	
5	Тема 9. Квотна вибірка	4	
	<b>Усього:</b>	<b>12</b>	<b>4</b>

#### 6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Тема 1. Особливості вибіркового дослідження	2	2
2	Тема 2. Загальні вимоги до вибірки в ескізі	2	2
3	Тема 3. Типи та види вибірових сукупностей	2	2
4	Тема 4. Генеральна та вибіркова сукупність	2	2
5	Тема 5. Обґрунтування вибіркової сукупності та методів дослідження	2	
6	Тема 6. Репрезентативність вибірки	2	
7	Тема 7. Випадкові та систематичні помилки репрезентативності	4	
8	Тема 8. Оцінювання випадкової помилки	4	
9	Тема 9. Квотна вибірка	4	
	<b>Усього</b>	<b>24</b>	<b>8</b>

#### 7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Тема 1. Особливості вибіркового дослідження	6	8
2	Тема 2. Загальні вимоги до вибірки в ескізі	6	8
3	Тема 3. Типи та види вибірових сукупностей	6	8
4	Тема 4. Генеральна та вибіркова сукупність	6	9
5	Тема 5. Обґрунтування вибіркової сукупності та методів дослідження	6	9
6	Тема 6. Репрезентативність вибірки	6	9
7	Тема 7. Випадкові та систематичні помилки репрезентативності	6	9
8	Тема 8. Оцінювання випадкової помилки	6	9
9	Тема 9. Квотна вибірка	6	9
	<b>Усього</b>	<b>54</b>	<b>78</b>

#### Індивідуальні завдання

За результатами вивчення курсу студент має підготувати та захистити роботу (проект вибіркової сукупності).

#### 8. Види контролю і система накопичення балів

Контроль рівня знань студентів щодо засвоєння ними тем з дисципліни «Організація та методи вибіркового дослідження» включає:

**Поточний контроль** здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретних завдань.

Оцінювання відповідей на практичному занятті:

- 3 бали – повне та правильне виконання завдань, наявність розрахункової схеми, вміння чітко та послідовно розповісти про хід його розв'язання;  
 2 бали – повне та правильне виконання завдань із наявністю незначних похибок, наявність розрахункової схеми, вміння розповісти про основний хід його розв'язання  
 1 бал – часткове рішення;  
 0,5 бали – спроба розв'язання завдання;  
 0 балів – відсутність будь-якого рішення.

Оцінювання відповідей на колоквиумі:

- 1 бал – чітка повна змістовна відповідь на питання, висока аргументованість відповіді;  
 0,5 бали – змістовна, частково структурована відповідь на питання;  
 0 балів – відсутність відповіді.

**Рубіжний підсумковий контроль** проводиться по завершенні вивчення тематичного розділу у вигляді контрольної роботи або тестування.

Оцінювання поточних контрольних робіт:

- 5-6 балів – повна змістовна відповідь на всі завдання, оперування багатьма теоретичними джерелами, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції;  
 4 бали – авторська позиція заявлена, але повністю не обґрунтована, викладення матеріалу засноване на знанні джерел, але без аналітичної позиції;  
 2-3 бали – поверховий виклад матеріалу;  
 1 бал – короткий поверховий виклад матеріалу, нечіткі та помилкові визначення понять;  
 0 балів – відсутність відповідей.

**Підсумковий контроль** проводиться наприкінці вивчення курсу з метою оцінювання результатів вивчення навчального курсу на завершальному етапі

**Розрахунок рейтингових балів за видами поточного контролю**

№	Вид контрольного заходу, кількість контрольних заходів, кількість балів	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за один контр.захід	Усього балів
1.	Поточна контрольна робота	2	6	12
2	Колоквиум (усна доповідь)	12	1	12
3	Практичне заняття	12	3	36
Разом				60

Поточний контроль знань		Екзамен		Сума
Атестація 1	Атестація 2	Індивідуальне завдання	Письмова робота	
30	30	20	20	100

Підсумковий контроль включає 40 балів, які розподіляються за такою схемою: 20 балів – індивідуальне завдання; 20 балів, що розподіляються за наступною схемою: 10 балів за виконання тестових завдань; 5 балів – відповідь на теоретичне запитання; 5 балів – виконання практичного завдання.

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

## 9. Рекомендована література

### Основна:

1. Акімова О. В. Статистика в малюнках та схемах : навч. посібник для внз / О. В. Акімова, О. С. Дубинська. Київ : [Центр учб. літ.], 2016. 168 с.
2. Вигоднер І. В. Теорія ймовірностей та математична статистика : навч. посібник / І. В. Вигоднер, Т. П. Білоусова, Т. П. Ляхович / М-во освіти і науки України, Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Олді-Плюс, 2019. 336 с.
3. Підгорний А. З. Соціально-демографічна статистика: підручник / А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітковська / за ред. А. З. Підгорного. Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2017. 450 с.
4. Статистика : навч.-метод. посібник для самот. вивчення дисципліни : для внз / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т водного господарства та природокористування ; [авт. кол.: Н. Б. Кушнір та ін.]. Київ: Центр учб. літ., 2016. 204 с.
5. Щурик М. В. Статистика : навч. посібник для вузів усіх рівнів акредитації / М. В. Щурик / М-во освіти і науки України. Львів : Магнолія 2006, 2016. 562 с.

**Додаткова:**

1. Барковський В. В. Теорія імовірностей та математична статистика : навч. посібник / В. В. Барковський, Н. В. Барковська, О. К. Лопатін. 5-те вид. Київ : Центр навч. літ., 2016. 424 с.
2. Електронні реєстри: європейський досвід створення та використання: кол. моногр. / за ред. О.М. Гладуна; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ, 2021. 271 с.
3. Електронні реєстри: напрями використання: кол. моногр. / за ред. О.М. Гладуна та М.В. Пугачової; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ, 2021. 364 с.
4. Електронні реєстри: стан в Україні: кол. моногр. / за ред. О.М. Гладуна; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Київ, 2021. 636 с.
5. Єдина інформаційна база даних / Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/20309.html> (дата звернення: 05.08.2022).
6. Інформація про кількість зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб / Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://www.minre.gov.ua/page/kilkist-zareyestrovanyh-vpo-stanom-na-13-kvitnya-2020-r> (дата звернення: 05.08.2022).
7. Лугінін О. Є. Статистика : підручник для вчз / О. Є. Лугінін, С. В. Фомішин, О. М. Дудченко / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ : ЦУЛ, 2016. 608 с.
8. Людський розвиток в Україні. Пріоритети національної політики мінімізації асиметрії українського ринку праці / кер. авт. кол. О.І. Цимбал; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. Київ: Академ-періодика, 2021. 210 с.
9. Сімкіна О. В. Змістовний аспект поняття «соціальний захист» та основні засади його втілення на європейському просторі. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur\\_2012\\_7\\_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_7_4) (дата звернення: 15.08.2022).
10. Соціальні моделі сталості інфраструктурних галузей в умовах сучасної кризової ситуації (на прикладі освіти та охорони здоров'я України після 2019 року): кол. моногр. / В.М. Новіков, З. Сіройч, Ю.О. Карягін, В.В. Черніченко / за наук. ред. д.е.н., проф. В. Новікова: Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи; Ін-т укр.-польск. співпраці; Вищ. школ. тур. та ін-х мов у Варшаві. Київ–Варшава, 2022. 94 с.
11. Шевчук П.Є. Закономірності формування статево-вікової структури населення України URL: <https://dse.org.ua/arhcrive/12/4.pdf> (дата звернення: 05.08.2022).

## Інформаційні ресурси

1. Соціальна та демографічна статистика URL: <https://epkmoodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=395#section-0> (дата звернення: 15.08.2022).
2. Махортов Ю.О., Телічко Н.А. Управління системою соціального захисту в Україні в умовах впливу сучасних міжнародних економічних відносин «Інтелект XXI»: наук. журн. / Нац. ун-т харч. технол., ін-т проблем конкуренції. Київ. №3. 2017. С. 23-29.
3. Про внесення змін до порядку надання щомісячної адресної допомоги: Постанова від 3 листопада 2021 р. № 1134 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.08.2022).
4. Спеціальна моніторингова місія в Україні: тематичний звіт. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/6/246201.pdf> (дата звернення: 05.08.2022).
5. Прогнозна оцінка рівня бідності в Україні у 2022 році за трьома сценаріями розвитку соціально-економічних процесів внаслідок російсько-української війни URL: <https://idss.org.ua/arhiv/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%BE%D0%B7%20%D0%B1%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%202022%20.pdf>